

БРАЗИЛІЯ

1. *Політичний та соціально-економічний контекст. Федеративна республіка Бразилії* (Republica Federativa do Brasil) – держава у Південній Америці. Загальна площа близько 8,5 млн. км². Населення – 186,112 млн. чоловік (2005 р.). Міське населення – 82%, значна більшість якого живе у великих містах. Офіційна мова – португальська. Більшість віруючих – католики. *Бразилія* є федеративною республікою, до складу якої входить 26 штатів та 1 федеральний (столичний) округ. Головою держави та уряду є президент. Законодавчим органом влади є двопалатний Національний конгрес. З початку 1990х років соціально-економічна модель розвитку передбачає роздержавлення, посилення ролі приватного сектору та впровадження відкритої ліберальної зовнішньоекономічної стратегії. ВВП на душу населення (2004р.) – 3 090 \$ (96 місце серед країн світу). Населення, що живе нижче національного рівня бідності – 22%. На розвиток освіти *Бразилія* витрачає 4, 2% від ВВП (2004 р.).

2. *Законодавча основа функціонування освітньої системи.* Законодавчу базу функціонування сучасної системи освіти забезпечують: *Конституція* (1988 р.), Поправка №14 якої (1996 р.) закріплює новий механізм фінансування системи освіти шляхом залучення ресурсів з федерального, регіонального та муніципального рівнів, та *Національний Закон про освіту* (1996 р.), згідно з яким проводиться структурне реформування всіх ланок освіти: 1) освіта є дворівневою, що включає базову та вищу освіту; 2) рання дошкільна освіта є ланкою базової освіти; 3) професійна освіта є ланкою середньої.

3. *Структура та особливості функціонування освітньої системи.* Період 1997-2006 рр. проголошений у *Бразилії* “Десятиліттям Освіти”, що означає швидкий кількісний та якісний ріст освітньої системи. Особливістю дошкільної освіти в країні є обмежена кількість дитячих садків, що зумовлює необхідність відкриття дошкільних класів грамотності, призначенням яких є підготовка дітей до вступу у початкову школу. Недостатньо ефективного навчання у таких класах часто затримує вступ дітей до початкової школи. Поширеним явищем є перебування дітей старше 14 річного віку у початковій школі. Так, у віці 15-19 років їх відсоток склав 19,1; старше 19 років – 4,4 (2000 р.).

Справжній бум переживала у 90-х рр. ХХ ст. середня освіта *Бразилії*. У 1990-2000 рр. кількість учнів середньої школи подвоїлась, що, у свою чергу, призвело до значного зростання попиту на середню професійну та вищу освіту. Передбачається, що і в подальшому середня освіта зростатиме, оскільки у 2001 р. лише 38% молоді 15-17 років відвідували заклади цього освітнього рівня, що означає відставання не тільки від розвинених країн (Франція – 87%; Канада – 80%; Греція – 83%; Португалія 56%), але й від таких південноамериканських сусідів *Бразилії*, як Чилі та Аргентина. Значне розширення системи середньої освіти призвело до дефіциту навчальних місць, тому більше половини усіх класів в державній школі *Бразилії* навчаються у вечірній час. 72% учнів середньої вечірньої школи сполучають навчання і роботу.

Сучасна система професійної освіти має три рівні: базовий (неформальна освіта, що має різну тривалість та дає робочу кваліфікацію та перекваліфікацію); технічний (будується на основі початкової школи та передбачає повний курс базової освіти); технологічний (передбачає надання неповної та повної вищої освіти для молоді та дорослих).

Гострою проблемою є рівень та якість педагогічної освіти та професійного розвитку вчителів. Особливої уваги потребують віддалені райони країни, в яких значна більшість учителів зовсім не мають педагогічної підготовки. Державні програми націлені на інтенсивний розвиток середньої та вищої педагогічної освіти, курсів підвищення кваліфікації у тому числі і дистанційних. З цією метою активно використовується супутникове навчальне телебачення, що функціонує в країні з 1996 р.

Частина дітей, що отримує освіту у відповідному шкільному віці: дошкільну – 57%; початкову – 121% від кількості дітей відповідного шкільного віку; повну середню – 38%; всі форми вищої

освіти – 34% (2002/03 навч. р.). Рівень грамотності серед дорослого населення (старше 15 років) – 86%.

4. *Управління освітою.* Система освіти має децентралізований характер. Управління освітою здійснюється на 3 рівнях: центральному, регіональному та місцевому. Дошкільна та початкова освіта регулюється муніципалітетами, середня – штатами, вища – Міністерством освіти. Федеральна рада з питань освіти здійснює координацію та планування освіти в рамках всієї країни.

5. *Реформи освіти.* Останні десятиліття в країні відбуваються інтенсивні реформи практично у всіх галузях суспільно-економічного розвитку, і освіта є одним із фокусних об'єктів реформування. Основними векторами освітніх реформ є: 1) перехід до децентралізованої системи управління освіти; 2) значне розширення освітньої пропозиції у сфері середньої та вищої освіти шляхом значного зростання мережі навчальних закладів; 3) забезпечення привабливого клімату для розвитку приватної освіти (особливо у секторі професійної та вищої освіти); 4) забезпечення рівності освітніх можливостей для всіх категорій громадян (увага на маргінальні категорії населення); 5) структурна модернізація системи освіти (включення денних центрів для малюків до складу базової освіти, створення дворівневої системи освіти); 6) заохочення альтернативних форм фінансування (державно-корпоративних, приватних).

Протягом наступного циклу реформ (до 2010 р.) передбачається досягти таких кількісних показників освіти: 1) у галузі дошкільного виховання: зростання рівня доступності дошкільних закладів (від 0 до 3 років – 50%; від 4 до 6 років – 80%); 2) у галузі початкової освіти: досягнення універсальної доступності, подовження терміну обов'язкової освіти до 9 років; зниження рівня відсіву із школи та другорічництва на 50%; подовження тривалості шкільного дня, зростання кількості шкіл повного дня; 3) у галузі середньої освіти: забезпечення до 2007 р. доступності середньої освіти для всіх випускників початкової школи, для дорослих та учнів із спеціальними освітніми потребами; щорічне зниження на 5% рівні відсіву із школи та другорічництва; запровадження нової концепції курикулуму, розробленої Національною радою освіти; 4) у галузі освіти дорослих: навчити читати та писати 10 млн. молодих людей та дорослих громадян, що дозволить ліквідувати неписьменність у країні.

Основними стратегіями реалізації реформ освіти повинні стати: 1) оновлення (лібералізація) фінансової політики; 2) удосконалення менеджменту навчальних закладів; 3) запровадження нових моделей професійної освіти та професійного розвитку вчителів та шкільних адміністраторів; 4) розвиток альтернативних форм навчання, зокрема дистанційної освіти, диференційованих навчальних груп; 5) кількісне розширення та якісне оновлення шляхів використання нових ІКТ в навчальному процесі та в управлінні навчальними закладами; 6) розробка нових навчальних та методичних матеріалів для учнів та вчителів; 7) сприяння розширенню педагогічного новаторства, експериментальної роботи в навчальних закладах.

В реалізацію сучасного циклу освітніх реформ у сфері середньої освіти уряд *Бразилії* планує вкласти 1 млрд. \$.

А.А. Сбруєва

Бібліографія:

Development of education in Brazil. National report of Brazil presented to the 45th session of the International Conference on Education. – Geneva, October 1996. – 63 p.

Educational content and learning strategies for living together in the 21st century. National report of Brazil presented to the 46th session of the International Conference on Education. – Geneva, September 2001. – 136 p.

Education in Brazil. http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Education_in_Brazil